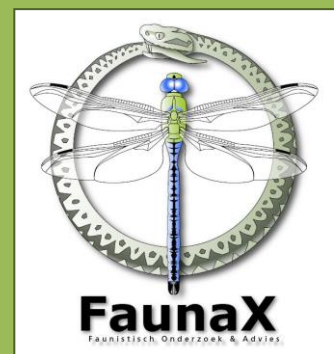

2017

Ecologisch onderzoek

Sloop Buorren 27, Rottevalle

Inclusief nader onderzoek vleermuizen

COLOFON

BUREAU FAUNAX

Badweg 40 B
8401 BL Gorredijk

0513-435024
info@faunax.nl

www.faunax.nl

Lid van Netwerk Groene Bureaus

Ecologisch Onderzoek Sloop Buorren 27, Rottevalle Inclusief nader onderzoek verblijfplaatsen vleermuizen

*Verkennde inventarisatie en beoordeling natuurwaarden in het kader van
de Flora- en faunawet*

Gorredijk, juli 2017

In opdracht van:
Rho Adviseurs B.V.

Contactpersoon:
Mevr. A. Wedzinga

Uitvoering:
Bureau FaunaX

Veldwerk:
**Mevr. T. Wiersma (QS 2016), dhr. S. Scholten (paartijd vleermuizen 2016)
en dhr. Ü. Dolap (kraamtijd vleermuizen 2017)**

Rapportage:
Mevr. K. Hartog (QS) en dhr. J. Groen (NO)

Autorisatie:
Mevr. W. de Boer-Pronk

Foto's voorpagina:
Impressie van het plangebied

© Bureau FaunaX. Gebruik en overname van gegevens alleen toegestaan met volledige bronvermelding:
Bureau FaunaX (2016). Ecologisch onderzoek sloop Buorren 27, Rottevalle inclusief nader onderzoek verblijfplaatsen
vleermuizen. Rapport 16102, Bureau FaunaX, Gorredijk.

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING.....	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel.....	1
1.3	Onderzoeksopzet.....	1
1.4	Nader onderzoek aanwezigheid verblijfplaatsen vleermuizen	1
1.5	Vigerende wetgeving.....	2
1.6	Ligging en karakteristiek van het plangebied.....	2
2.	ECOLOGISCHE WET- EN REGELGEVING	4
2.1	Natuurbeschermingswet.....	4
2.2	Natuurnetwerk Nederland	5
2.3	Flora- faunawet.....	5
2.4	Wnb soortbescherming	6
2.4.1	Vogels en wezenlijke verstoring.....	6
2.4.2	Vrijgestelde soorten Provincie Fryslân.....	6
2.5	Wnb gebiedsbescherming	7
3.	RESULTATEN ECOLOGISCHE QUICKSCAN	8
3.1	Flora	8
3.2	Vogels.....	8
3.2.1	Vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaatsen	8
3.2.1	Overige broedvogels.....	9
3.3	Zoogdieren	10
3.3.1	Vleermuizen.....	10
3.3.2	Steenmarter	11
3.3.3	Overige zoogdiersoorten	12
3.4	Vissen, amfibieën en reptielen	12
3.4.1	Vissen.....	12
3.4.2	Amfibieën	12
3.4.3	Reptielen.....	12
3.5	Ongewervelden.....	12
4.	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	13
4.1	Overzicht beschermde soorten	13
4.2	Effectbespreking en aanbevelingen	13
4.3	Overzicht vervolgstappen.....	15
5.	NADER ONDERZOEK VLEERMUIZEN	16
5.1	Inleiding	16
5.2	Methoden	16
5.3	Resultaten.....	16
6.	BRONNEN EN LITERATUUR	17
	BIJLAGE I DE FLORA- EN FAUNAWET.....	1

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

Men is voornemens een voormalig schoolgebouw aan de Buorren 27 in Rottevalle te slopen ten behoeve van het nieuw bouwen van twee woningen. De bomen op het terrein blijven behouden en er worden geen watergangen gedempt of anderszins aangepast.

Omdat het hier om een ruimtelijke ingreep gaat, is toetsing van de plannen aan de Flora- en faunawet een vereiste. Om overtredingen te voorkomen is door Bureau FaunaX een analyse gemaakt van de mogelijke effecten van de plannen op eventueel binnen de invloedssfeer aanwezige beschermde natuurwaarden.

1.2 Doel

Deze ecologische beoordeling probeert, voor zover mogelijk, antwoord te geven op de volgende vragen:

1. Komen er binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden (biotopen van) beschermde soorten in het kader van de Flora- en faunawet voor?
2. Wat zijn de mogelijke effecten van de realisatie van de initiatieven en het in gebruik hebben ervan op deze beschermde natuurwaarden?
3. Voor welke soorten en habitats wordt de wet mogelijk overtreden en hoeverre kunnen overtredingen vermeden, dan wel verzacht worden?
4. Wat zijn de te ondernemen vervolgstappen met betrekking tot het voorkómen van schade aan beschermde soorten binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden?

Voor het beantwoorden van deze vragen zijn, naast de verzamelde gegevens tijdens het veldonderzoek, ook andere bronnen geraadpleegd. Zie hiervoor de bronnenlijst in hoofdstuk 5.

1.3 Onderzoeksopzet

In opdracht van Rho Adviseurs B.V. zijn de beoogde werkzaamheden op basis van een veldbezoek en ecologisch inzicht getoetst aan de bepalingen in de Flora- en faunawet. Een ecologische quickscan is vaak de eerste stap van ecologisch onderzoek, bedoeld om een inschatting te maken van de aanwezigheid van beschermde flora en fauna. Het veldonderzoek voor deze quickscan is uitgevoerd op 31 augustus 2016. Dit onderzoek bestond uit een visuele inspectie van het plangebied waarbij er is gelet op sporen van beschermde soorten en op de aanwezigheid van mogelijk geschikt leefgebied van deze soorten.

1.4 Nader onderzoek aanwezigheid verblijfplaatsen vleermuizen

Eén van de conclusies van de quickscan die in dit rapport wordt besproken, is dat niet kan worden uitgesloten dat het te slopen schoolgebouw in het plangebied dient als verblijfplaats voor vleermuizen. Om deze reden is verspreid over 2016 en 2017 onderzoek gedaan om aan te tonen of uit te sluiten dat hier sprake van is. De resultaten van dit onderzoek zijn in overleg met de opdrachtgever toegevoegd aan dit rapport en worden besproken in hoofdstuk 5.

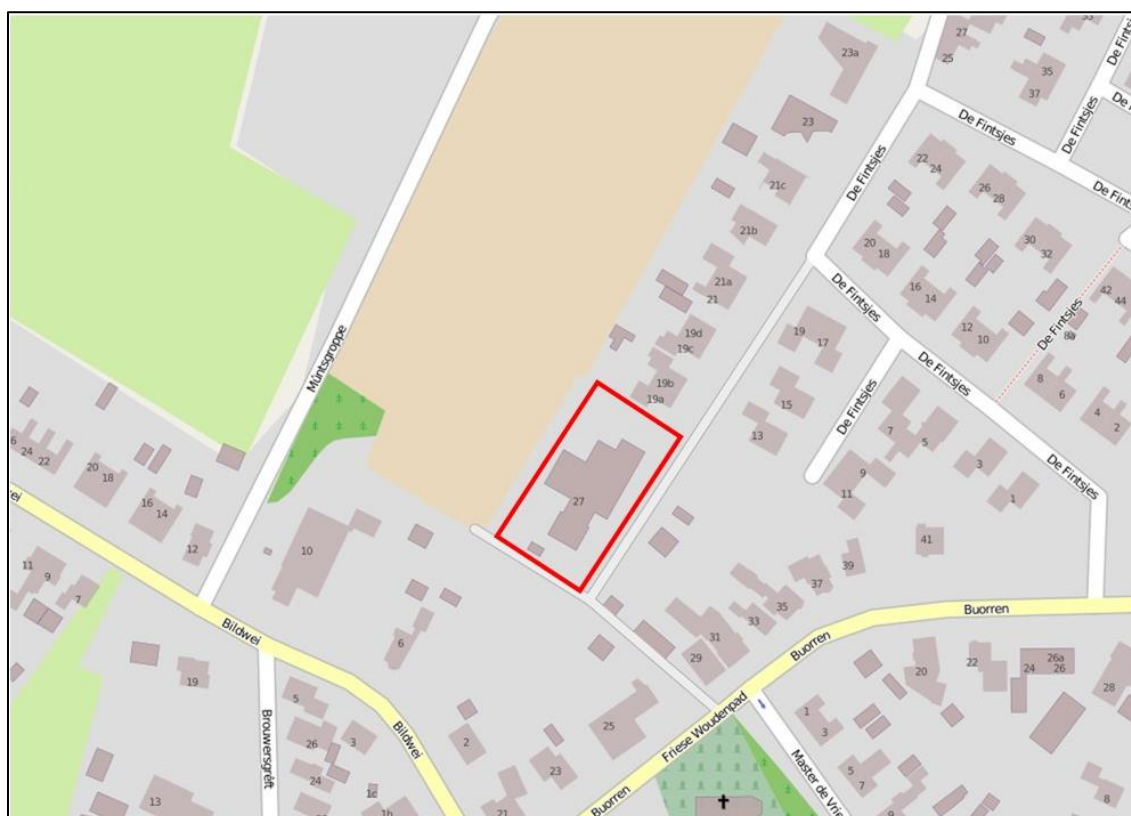
1.5 Vigerende wetgeving

Sinds 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. Deze wet vervangt drie wetten; de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet.

Het veldwerk in het kader van de quickscan, alsmede de oorspronkelijke rapportage van deze quickscan, is uitgevoerd in 2016. Dit in tegenstelling tot het nader onderzoek naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen, dat deels is uitgevoerd in 2016 en deels in 2017, na invoering van de Wet natuurbescherming. Om deze reden is de quickscan gebaseerd op de Flora- en Faunawet, terwijl het tweede deel van het nader onderzoek is gebaseerd op de Wet natuurbescherming. Dit heeft geen invloed op de resultaten en de conclusie van het nader onderzoek, omdat de vleermuizen zowel onder de oude- als onder de vigerende wetgeving nagenoeg dezelfde bescherming genieten. Ook de onderzoeksmethodiek is hierin gelijk gebleven.

1.6 Ligging en karakteristiek van het plangebied

Het plangebied bevindt zich aan de Buorren 27, gelegen aan de buitenrand van het dorp Rottevalle. Het betreft een basisschool, die sinds kort leeg staat. Het plangebied ligt in een groene, bomenrijke omgeving met aangrenzend een woonwijk en agrarische percelen. Naast het plangebied bevindt zich een rij hoge populieren die behouden blijft. Figuur 1.1 toont het plangebied op kaart.

Figuur 1.1. Ligging van het plangebied, Buorren 27 te Rottevalle (rode kader)

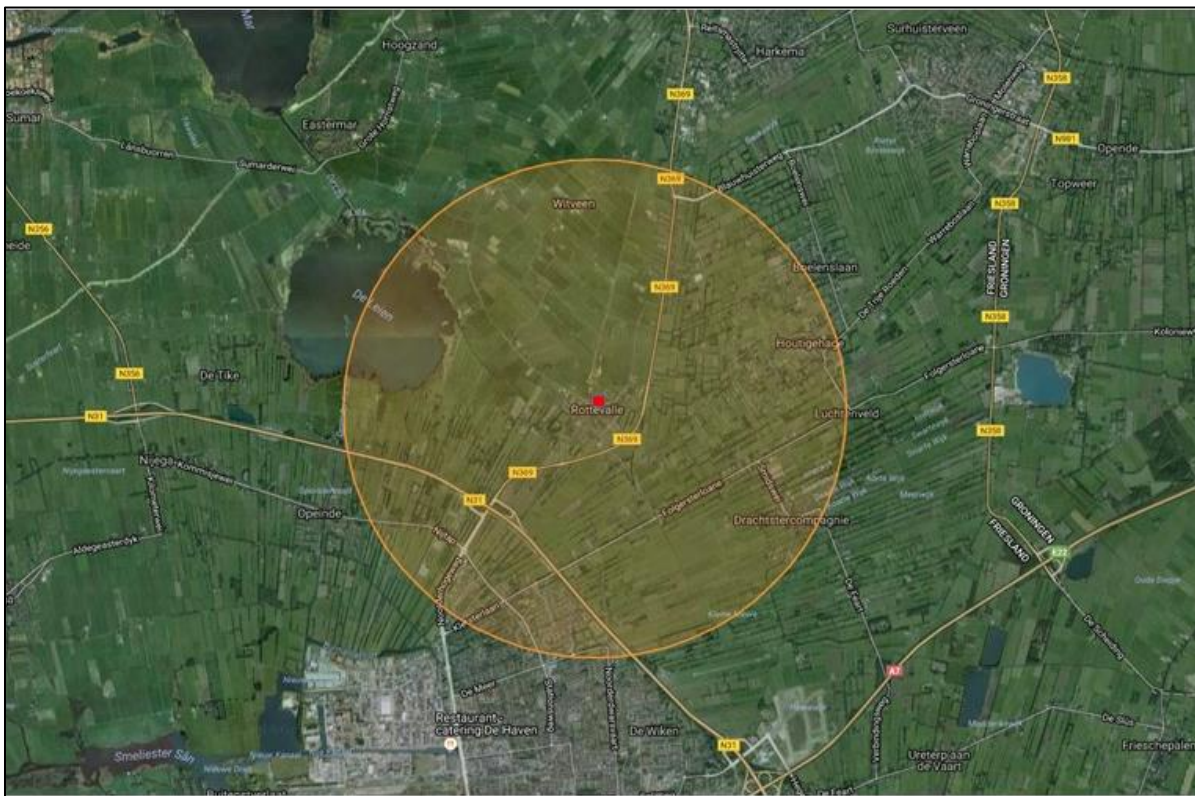
Figuur 1.2. Overzicht onderzoeksobject.

2. ECOLOGISCHE WET- EN REGELGEVING

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming en soortbescherming. Gebiedsbescherming houdt in dat gebieden met belangrijke natuurwaarden wettelijk zijn beschermd. Het gaat hierbij om de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Natura 2000-gebieden, natuurreservaten en andere in bestemmingsplannen aangeduide natuurgebieden. De soortbescherming valt onder de Flora- en faunawet (zie bijlage).

2.1 Natuurbeschermingswet

De bescherming van de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden) is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet). Projecten of activiteiten die niet noodzakelijk zijn voor of verband houden met het beheer van de natuurwaarden van Natura 2000-gebieden en mogelijk negatieve effecten hebben op deze waarden, dienen getoetst te worden aan de Natuurbeschermingswet. Deze toetsing vindt enkel plaats in het geval dat de uitvoering van een project plaatsvindt binnen de invloedssfeer van een N2000-gebied en verwacht wordt dat deze uitvoering mogelijk negatieve effecten heeft op soorten of habitattypen waarvoor het N2000-gebied is/wordt aangewezen.

Figuur 2.1. Ligging van het plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden (oranje gearceerd) (bron: Alterra).

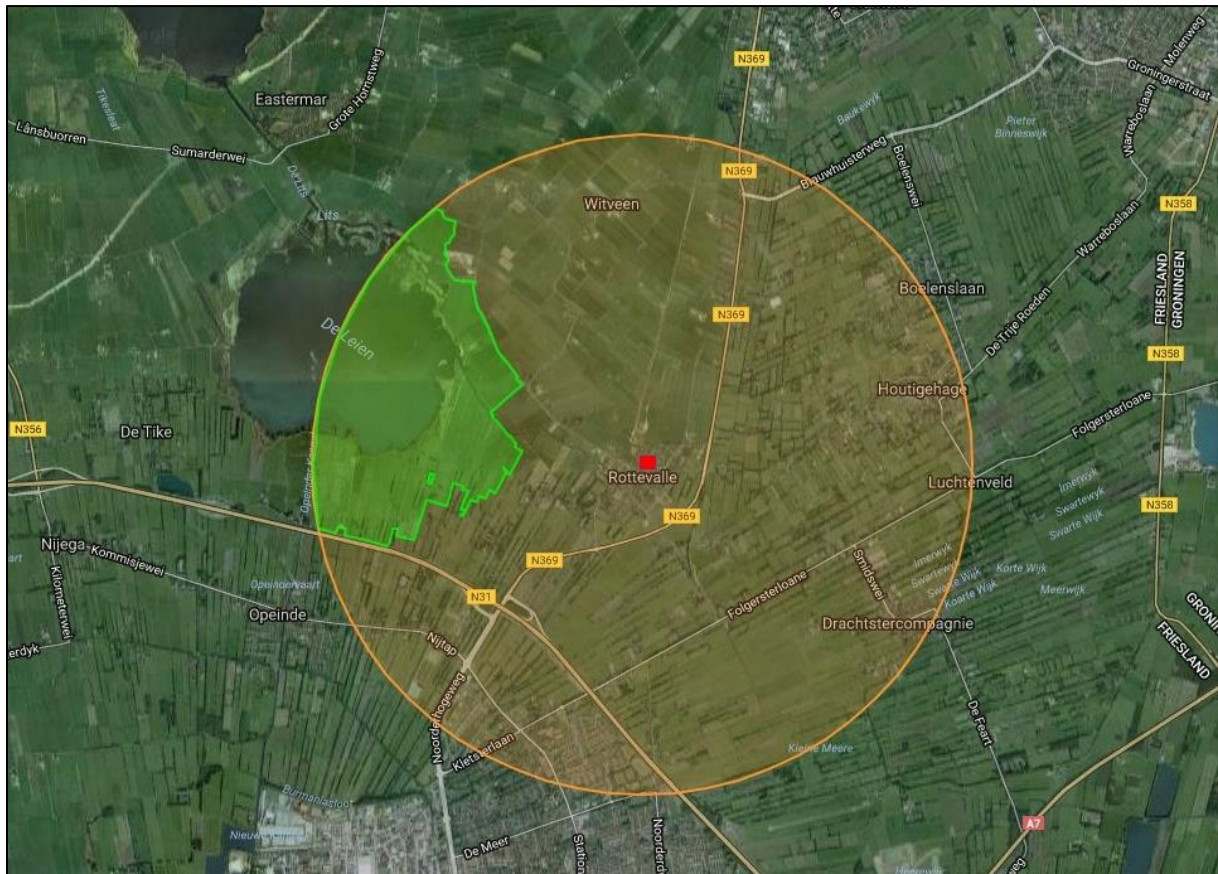
Zoals figuur 2.1 laat zien, liggen er binnen een straal van 3 km van het plangebied geen Natura 2000 gebieden.

Het plangebied ligt niet in de nabijheid van Natura 2000-gebied. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet is daarom niet aan de orde.

2.2 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)) maakt onderdeel uit van het rijksbeleid voor het creëren en vormgeven van een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden in Nederland. Indien een ruimtelijke ingreep binnen de begrenzing van het NNN plaatsvindt moet een 'nee, tenzij' procedure worden doorlopen en zal bij doorgang van de ingreep in de regel compensatie en mitigatie noodzakelijk zijn.

Zoals figuur 2.2 laat zien, ligt het onderzoeksobject niet binnen de begrenzing van het NNN/EHS. Er is daarom geen toetsing aan de NNN aan de orde.

Figuur 2.2. Ligging van het plangebied ten opzichte van de NNN/EHS (groen gemarkeerd) (bron: Alterra).

Het plangebied ligt niet binnen de begrenzing van de NNN/EHS. Toetsing aan de NNN is om deze reden niet aan de orde.

2.3 Flora- faunawet

De Flora- en faunawet draagt zorg voor de bescherming van in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet bevat een aantal verbodsbepalingen die zorgen dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. Het is niet toegestaan planten te plukken en dieren te doden, te vangen of te verstoren die onder de Flora- en faunawet vallen. Naast deze verbodsbepalingen is de zorgplicht opgenomen die voor alle dieren geldt. De zorgplicht houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen mag hebben voor dieren.

De dier- en plantensoorten die zijn opgenomen op de Flora- en faunawet zijn onderverdeeld in drie tabellen, waarbij de soorten op tabel 1 het lichtst beschermd zijn en die op tabel 3 het zwaarst. Vogels hebben een aparte status. Alle inheemse in Nederland broedende vogelsoorten zijn tijdens de broedperiode zwaar beschermd. Tevens is er een groep vogelsoorten aangewezen waarvan het nest het gehele jaar, dus ook buiten de broedtijd, beschermd is. Deze groep is weer onderverdeeld in vijf categorieën. In bijlage I bij dit document wordt de Flora- en faunawet verder toegelicht.

2.4 Wnb soortbescherming

De Wet natuurbescherming draagt onder andere zorg voor de bescherming van in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet bevat een aantal verbodsbepalingen die zorgen dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. Het is niet toegestaan planten te plukken en dieren te doden, te vangen of te verstoren die onder de Wet natuurbescherming vallen.

De Wet natuurbescherming verdeelt beschermde soorten in twee groepen. De eerste groep bestaat uit strikt beschermde soorten, waaronder soorten uit de Vogel- en Habitatrichtlijn (art. 3.1 en 3.5). De Vogel- en Habitatrichtlijn zijn richtlijnen van de Europese Unie waarin wordt aangegeven welke diersoorten en welke typen natuurgebieden door de lidstaten dienen te worden beschermd. In de tweede categorie staan de overige beschermde soorten (art. 3.10), bijvoorbeeld uit de Nederlandse Rode Lijst. Binnen de Wet natuurbescherming vullen Europese en nationale wetgeving elkaar aan.

2.4.1 *Vogels en wezenlijke verstoring*

Voor vogels geldt dat verstoring van een broedgeval is toegestaan mits er geen sprake is van wezenlijke verstoring. Dit kan dus ook tijdens het broedseizoen het geval zijn als kan worden aangetoond of beargumenteerd dat de verstoring geen negatieve effecten heeft op de (kansen van) het broedsucces. Of dit het geval is hangt af van meerdere factoren, zoals de biologie van een soort, de fase van de broedtijd waarin het broedpaar zich op dat moment bevindt (zoals balts, nestbouw, eieren of jongen) en de mate van verstoring. Daarom wordt door een ter zake kundige ecoloog bepaald wat wel of niet geldt als wezenlijke verstoring.

Als bekend is dat een vogelsoort jaarlijks gebruik maakt van hetzelfde nest en dit nest binnen of buiten het broedseizoen verwijderd wordt, dan is er sprake van wezenlijke verstoring. De vogel rekent er namelijk op dat hetzelfde nest het nieuwe seizoen weer beschikbaar is en zal gedwongen zijn nieuwe nestgelegenheid te zoeken of te maken. Dit kost energie die de vogel niet heeft ingecalculeerd, welke hij niet meer kan besteden aan bijvoorbeeld balts of het leggen van eieren. Derhalve heeft het weghalen van het nest buiten het broedseizoen een negatief effect op de kansen van het broedsucces en is de betreffende verstoring daarmee van wezenlijke invloed.

2.4.2 *Vrijgestelde soorten Provincie Fryslân*

Hoewel de Wet natuurbescherming een nationale wet is, kunnen de provincies (als de bevoegde gezagen) soorten aanwijzen die vrijgesteld kunnen worden van de beschermde status, als het gaat om ruimtelijke ontwikkelingen. De vrijgestelde soorten die provincie Fryslân via de verordening heeft aangewezen zijn de volgende:

Zoogdieren	Amfibieën
Aardmuis	Bastaardkikker
Bosmuis	Bruine kikker
Bunzing	Gewone pad
Dwergmuis	Kleine watersalamander
Dwergspitsmuis	Meerkikker
Egel	
Gewone bosspitsmuis	
Haas	
Hermelijn	
Huisspitsmuis	
Konijn	
Ree	
Rosse woelmuis	
Steenmarter	
Tweekleurige bosspitsmuis	
Veldmuis	
Vos	
Wezel	
Woelrat	

De verordening van de Provinciale Staten van de Fryslân met betrekking tot de nieuwe wet natuurbescherming is te vinden op <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2016-6515.html>.

2.5 Wnb gebiedsbescherming

De bescherming van de Natura 2000-gebieden (Vogel- en/of Habitatrichtlijngebieden) was voorheen vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet) en is sinds 1 januari 2017 opgegaan in de nieuwe Wet natuurbescherming. Projecten of activiteiten die niet noodzakelijk zijn voor, of verband houden met, het beheer van de natuurwaarden van Natura 2000-gebieden en mogelijk negatieve effecten hebben op deze waarden, dienen getoetst te worden. Deze toetsing vindt enkel plaats in het geval dat de uitvoering van een project plaatsvindt binnen de invloedssfeer van een N2000-gebied en verwacht wordt dat deze uitvoering mogelijk negatieve effecten heeft op soorten of habitattypen waarvoor het N2000-gebied is aangewezen.

Het plangebied aan de Hondsdraf 1 in Heerenveen ligt niet in de nabijheid van Natura 2000-gebieden (figuur 2.1). De afstand tot de dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden, De Deelen en Rottige Meenthe & Brandemeer, bedraagt respectievelijk ruim 6 en bijna 9 km. De instandhoudingsdoelen voor Natura 2000-gebied de Deelen hebben betrekking op vijf broedvogel- en zeven niet-broedvogelsoorten, die voor Rottige Meenthe & Brandemeer op zeven habitattypen en negen habitatsoorten. Gezien de aanzienlijke afstand tot deze Natura 2000-gebieden, de binnenstedelijke ligging van het plangebied en de tussengelegen bebouwing en infrastructuur, kan worden gesteld dat de voorgenomen sloop- en bouwwerkzaamheden aan de Hondsdraf niet leiden tot aantoonbare effecten op de natuurwaarden waarvoor deze gebieden zijn aangewezen. Een nadere toetsing in het kader van Natura 2000 is naar onze mening **niet** nodig.

3. RESULTATEN ECOLOGISCHE QUICKSCAN

3.1 Flora

Het plangebied bevindt zich aan de rand van het dorp in een groen, bomenrijk gebied met agrarisch terrein in de directe omgeving. De grond rondom het onderzoeksobject is gedeeltelijk verhard (voormalige speelplein) ofwel ingericht als tuin. De tuin waarin het onderzoeksobject zich bevindt bestaat uit struiken, bomen en grasveld. Figuur 3.1 geeft een impressie van de begroeiing.

Het voorkomen van beschermde planten kan worden uitgesloten op basis van de aanwezige habitatkenmerken en de bekende verspreidingsgegevens (bron: NDFF Verspreidingsatlas planten). De tuin is volledig in cultuur gebracht en goed onderhouden, waardoor deze niet geschikt is voor zeldzame en/of beschermde plantensoorten.

Figuur 3.1. Impressie begroeiing.

3.2 Vogels

3.2.1 *Vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaatsen*

In de bomen in en rondom het plangebied zijn geen jaarrond beschermde nesten (van roofvogels, uilen etc.) aangetroffen.

Huismus

De huismus heeft een sterke binding met mensen en komt tot broeden in of tegen gebouwen. Nesten van huismussen zijn in de regel te vinden in of tegen allerlei menselijke bebouwing, onder bijvoorbeeld dakpannen. Het onderzoeksobject betreft een laagbouw voormalig schoolgebouw met een plat dak en is daarom niet geschikt bevonden voor nestplaatsen van huismussen. Tijdens het veldbezoek zijn geen huismussen waargenomen.

Gierzwaluw

De gierzwaluw is een koloniebroeder, welke bij voorkeur in woonwijken broedt van meer dan 50 jaar oud in urbane en sub-urbane gebieden. De gierzwaluw maakt gebruik van ruimtes onder dakpannen, kieren en spleten in de muren. Gierzwaluwen keren jaarlijks terug naar de nestlocatie van het voorgaande jaar en de nestplaatsen zijn daarom jaarrond beschermd. Omdat het onderzoeksobject laagbouw is en een plat dak heeft, biedt het gebouw geen mogelijkheden voor nestplaatsen van gierzwaluwen.

In het plangebied bevinden zich geen broedmogelijkheden voor de huismus en gierzwaluw, of andere jaarrond beschermde vogelnesten.

3.2.1 Overige broedvogels

In het plangebied is een berk met 3 spechtholtes aangetroffen en er tijdens het veldbezoek een roepende grote bonte specht waargenomen in de omgeving. Het is echter onduidelijk of de holtes daadwerkelijk door een specht gebruikt worden. De begroeiing in de tuin rondom is geschikt voor soorten als merel, groenling, vink, winterkoning en heggemus. Alle broedende vogels en hun nesten zijn tijdens de broedperiode beschermd.

Figuur 3.3. Mogelijke nestholtes van grote bonte specht.

Vanwege de potentiële aanwezigheid van diverse broedvogels dienen de werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd.

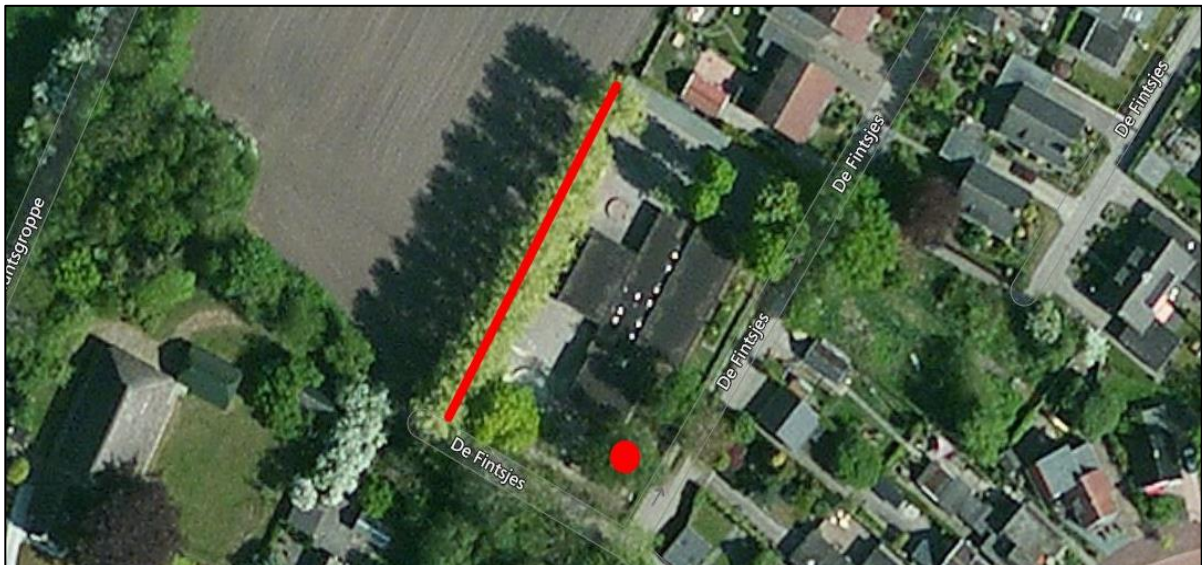
3.3 Zoogdieren

3.3.1 Vleermuizen

Het onderzoeksobject is van buiten en van binnenuit geïnspecteerd en bevat diverse potentieel geschikte locaties voor verblijfplaatsen voor gebouwwonende vleermuizen. Hierbij kan gedacht worden aan ruimtes achter boei-delen/borden.

Tevens bestaat de mogelijkheid dat de spechtholtes (paragraaf 3.2.1 en figuur 3.3) in één van de berken op het speelplein door boombewonende vleermuizen gebruikt worden. Daarnaast bevindt zich aangrenzend aan het plangebied een rij populieren die in potentie geschikt is als vliegroute voor vleermuizen. Figuur 3.4 geeft een impressie van de mogelijkheden voor vleermuizen in het plangebied.

Het onderzoeksobject biedt potentieel geschikte locaties voor verblijfplaatsen voor gebouw- en boombewonende vleermuizen. Nader onderzoek conform het landelijke vleermuisprotocol biedt uitsluitsel over de eventuele aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen.

Figuur 3.4. Impressie van de mogelijkheden voor vleermuizen, locatie van mogelijke vliegroute (rode lijn) en potentiële verblijfplaats in een berk (rode stip) in het plangebied.

3.3.2 *Steenmarter*

Het plangebied is geïnspecteerd op sporen die duiden op de aanwezigheid van de steenmarter. Er zijn geen sporen, in de vorm van bijvoorbeeld uitwerpselen of prooiresten, aangetroffen die hierop duiden. Er is wel een kleine opening in het opslaggebouwtje (figuur 3.5) van het onderzoeksobject aangetroffen. Deze opening zou als toegang voor steenmarters kunnen fungeren.

Figuur 3.5 Impressie mogelijkheden voor steenmarter.

3.3.3 Overige zoogdiersoorten

Op vleermuizen en steenmarter na, kan de aanwezigheid van andere zwaarder beschermde zoogdiersoorten (tabel 2 en 3) op voorhand worden uitgesloten. Voor deze soorten (bijvoorbeeld otter, das en boomarter) ontbreekt geschikt leefgebied. Er zijn wel sporen van mol aangetroffen in het grasveld van het onderzoeksobject. Daarnaast kunnen er in en rondom het onderzoeksobject algemene muizensoorten voorkomen en de tuin kan plaats bieden aan egel. Dit betreffen licht beschermde soorten (Ff-wet tabel 1).

3.4 Vissen, amfibieën en reptielen

3.4.1 Vissen

Op het plangebied zijn geen sloten of watergangen aanwezig. Er worden geen ingrepen getroffen die nadelige gevolgen zouden kunnen hebben voor het habitat van beschermde vissen.

3.4.2 Amfibieën

De aanwezigheid van zwaarder beschermde amfibieën zoals heikikker, poelkikker, rugstreeppad en kamsalamander kan op voorhand worden uitgesloten. In de directe nabijheid van het plangebied komt geen water voor dat geschikt is voor beschermde amfibieën. Daarnaast is de tuin van het onderzoeksobject goed onderhouden, waardoor er geen geschikte vaste verblijfplaatsen en/of winterverblijfplaatsen voor amfibieën aanwezig zijn.

3.4.3 Reptielen

De aanwezigheid van reptielen in het plangebied is op voorhand uit te sluiten. Er is in de omgeving geen geschikt habitat aanwezig voor reptielen.

3.5 Ongewervelden

Ook de aanwezigheid van beschermde ongewervelden in het plangebied kan op voorhand worden uitgesloten. Er komen hier geen waardplanten van beschermde vlinders voor, noch geschikte habitat voor zwaarder beschermde libellen, kevers of aquatische soorten.

4. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

4.1 Overzicht beschermde soorten

In onderstaand overzicht worden de aangetroffen en potentieel aanwezige beschermde soorten en hun beschermingsstatus (voor betekenis zie bijlage I) binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden samengevat. In de Flora- en faunawet zijn vooral vaste verblijfplaatsen (voortplantingslocaties zoals nesten, hollen, kraamkolonies etc.) van belang, maar ook de functionele leefomgeving die vaste verblijfplaatsen in stand houdt. In dit overzicht zijn dan ook alleen de soorten opgenomen, waarvoor het plangebied onderdeel vormt van hun leefgebied en/of levenscyclus en de geplande ontwikkeling mogelijk van negatieve invloed is.

Tabel 4.1 Overzicht van aangetroffen en potentieel voorkomende beschermde flora en fauna in het plangebied.

Soortgroep	Soort	Aanwezigheid	T 1	T 2	T 3	VR	Vervolgstep
Vogels	alg. voorkomende broedvogels	mogelijk				x	werken buiten broedseizoen
Zoogdieren	Vleermuizen	mogelijk			x		Nader onderzoek
	Steenmarter	mogelijk		x			Nader onderzoek

Bescherming status Flora- en faunawet: T 1 = Tabel 1; licht beschermd, T 2 = Tabel 2; middelzwaar beschermd, T 3 = Tabel 3; zwaar beschermd, VR=Vogel Richtlijn.

4.2 Effectbespreking en aanbevelingen

- Overige broedvogels

Alle broedvogels in Nederland zijn tijdens de broedtijd beschermd; hun nesten en legfels mogen niet worden verstoord of vernield. Door te werken buiten het broedseizoen (globaal de periode 15 maart – 15 juli) kan verstoring voorkomen worden. De Flora- en faunawet kent echter geen standaardperiode voor het broedseizoen, het gaat erom of er een broedgeval is. N.B. Uilen en sommige roofvogels beginnen soms al in februari met nestelen! Indien men vóór het broedseizoen begonnen is met de werkzaamheden en er voorkomen wordt dat zich op het werkerrein broedvogels vestigen, dan is het toegestaan om in het broedseizoen door te werken. Dit dient dan wel plaats te vinden onder begeleiding van een ecoloog.

Vanwege de potentiële aanwezigheid van diverse broedvogels dienen de werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd.

- *Vleermuizen*

Het onderzoeksobject is in potentie geschikt voor gebouw- en boombewonende vleermuizen. Bij de sloop van het object gaan de eventuele verblijfplaatsen verloren. Tevens bestaat de kans dat een eventuele vliegrouete langs de rij populieren naast het plangebied, verlaten wordt door bijvoorbeeld bouwverlichting tijdens de sloop- bouwwerkzaamheden. Alle vleermuissoorten en hun verblijfplaatsen genieten een strikte bescherming (tabel 3) onder de Flora- en faunawet. Verblijfplaatsen zijn ook wanneer deze tijdelijk verlaten is, beschermd. Vleermuizen zijn zeer honkvast en maken vaak generaties lang gebruik van hetzelfde netwerk aan verblijfplaatsen (zie kader).

Vleermuizen zijn streng beschermd omdat dat ze erg kwetsbaar zijn. De afgelopen vijftig jaar zijn sommige soorten erg zeldzaam geworden of zelfs geheel verdwenen. Als zich in een te slopen gebouw een vleermuiskolonie bevindt, heeft dat grote gevolgen voor de vleermuisstand in de wijde omgeving. Omdat vleermuizen over het algemeen slechts één jong per jaar krijgen, kan herstel van de populatie lang duren. Vleermuizen kunnen zelf geen verblijfplaatsen maken en zijn daarom afhankelijk van bestaande verblijfplaatsen. Om die reden zijn vleermuizen ook erg plaatstrouw: een geschikte verblijfplaats wordt generaties lang gebruikt.

Om deze reden is het wettelijk verplicht om voorafgaand aan de sloop de aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen aan te tonen of uit te sluiten door middel van een aanvullend onderzoek. Voor de juridische houdbaarheid van het vleermuisonderzoek, wordt deze uitgevoerd conform het zogeheten vleermuisprotocol, opgesteld door RvO, het NGB en de Zoogdierverseniging.

Het onderzoeksobject biedt potentieel geschikte locaties voor verblijfplaatsen voor gebouw- en boom-bewonende vleermuizen. Nader onderzoek conform het landelijke vleermuisprotocol biedt uitsluitend over de eventuele aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen.

- *Steenmarter*

De steenmarter is beschermd in de Flora-en faunawet en valt onder een middelmatig beschermingsregime. Dat betekent onder andere dat het verboden is vaste rust- of verblijfplaatsen te verstoren. Omdat het onderzoeksobject nog niet lang leeg staat en er geen sporen van de steenmarter zijn aangetroffen, is het zeer onwaarschijnlijk dat er zich een vaste rust- of verblijfplaats van de steenmarter in het plangebied bevindt. Echter het opslaggebouwtje, dat los van het hoofdgebouw staat is in potentie geschikt als verblijfplaats voor de steenmarter. Het is daarom noodzakelijk om voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden, d.m.v. een nader onderzoek, de aanwezigheid van vaste rust- en/of verblijfplaatsen van de steenmarter uit te sluiten. Dit nader onderzoek kan eenvoudig worden uitgevoerd door een interne controle van het opslaggebouwtje. Dit kan gelijktijdig met het vleermuisonderzoek in het voorjaar plaatsvinden en kost derhalve geen extra tijd.

- *Licht en niet beschermde soorten: de zorgplicht*

Er kan een aantal licht beschermde soorten voorkomen in het plangebied, zoals bijvoorbeeld verschillende soorten amfibieën en kleine zoogdieren. Voor schade aan licht beschermde soorten geldt in principe een vrijstelling. De zorgplicht (zie Bijlage I) van de Ff-wet schrijft echter voor dat men verplicht is om alles wat redelijkerwijze mogelijk is, te doen of juist te laten om schade aan wilde planten en dieren zo veel mogelijk te voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld tot uiting worden gebracht door voorafgaand aan de werkzaamheden dekking te verwijderen. Hierdoor worden eventueel aanwezige dieren vooraf bewogen een andere verblijfplaats te zoeken.

4.3 Overzicht vervolgstappen

Om de werkzaamheden binnen de kaders van de Flora- en faunawet uit te voeren, bevelen wij de volgende vervolgstappen aan:

- **Overige broedvogels:** Werken buiten het broedseizoen (ongeveer half maart - half juli), anders inschakelen ecologische begeleiding.
- **Vleermuizen:** Het uit laten voeren van aanvullend onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen conform vleermuisprotocol (d.m.v. vier bezoeken in de periode mei-oktober).
- **Steenmarter:** Het uit laten voeren van aanvullend onderzoek naar verblijfplaatsen van steenmarters.
- **Licht beschermde soorten:** Het naleven van de zorgplicht (zie paragraaf 4.2).

5. NADER ONDERZOEK VLEERMUIZEN

5.1 Inleiding

Verspreid over 2016 en 2017 is in het plangebied onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen.

Bij de planning van het veldwerk in het kader van dit onderzoek is rekening gehouden met de optimale periode waarin vleermuizen geïnventariseerd kunnen worden. Deze optimale periode hangt vooral samen met de periode waarin vleermuizen paren en de periode waarin vleermuizen jongen krijgen. Er is voor een aantal diersoorten een standaard opgesteld waarin deze optimale periode wordt genoemd. Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen, werkt Bureau FaunaX zoveel mogelijk volgens deze standaarden. Bureau FaunaX is aangesloten bij Netwerk Groene Bureaus.

5.2 Methoden

Het vleermuisonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van verblijfplaatsen in het plangebied. Afhankelijk van de soort verblijven vleermuizen in gebouwen, in bomen of zowel in bomen als gebouwen. Binnen dit vleermuisonderzoek is de nadruk gelegd op het waarnemen van gebouwbewonende soorten.

Het onderzoek is uitgevoerd conform het zogeheten Vleermuisprotocol (NGB en Zoogdiervereniging; versie 27 maart 2013). Voor de inventarisaties is gebruik gemaakt van een batdetector type Petterson D240X met zowel heterodyne als vertraagde opnamemogelijkheden. De sonargeluiden zijn geanalyseerd met gespecialiseerde software (Batsound). Daarnaast is er gebruik gemaakt van een verrekijker en een sterke zaklamp. Het onderzoeksgebied is vier keer bezocht. Het plangebied is niet opgedeeld, wat inhoudt dat het telkens in z'n geheel is onderzocht. De details van het vleermuisonderzoek zijn weergegeven in tabel 5.1.

Plangebied	Datum	Periode	Begin- en eindtijd	Zon
Buurren 27 Rottevalle	10-09-2016	Paartijd	20.30-22.30	20.05 onder
Buurren 27 Rottevalle	03-10-2016	Paartijd	19.30-21.30	19.11 onder
Buurren 27 Rottevalle	16-05-2017	Kraamtijd	21.29-23.29	21.29 onder
Buurren 27 Rottevalle	16-06-2017	Kraamtijd	03.20-05.20	05.19 op

Tabel 5.1. Details van het nader onderzoek naar vleermuizen in het plangebied

5.3 Resultaten

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn geen verblijfplaatsen vastgesteld binnen het plangebied. Wel zijn er drie verschillende soorten vleermuizen waargenomen, namelijk laatvlieger, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Dit betroffen passanten en foeragerende vleermuizen. De bomenrij aan de achterzijde van het plangebied kan daarmee aangemerkt worden als vliegroute. Vliegroutes kunnen beschermd zijn als deze essentieel zijn voor het in stand houden van vaste verblijfplaatsen. Ze kunnen in onbruik raken als gevolg van lichtverstoring. In dit geval is echter sprake van voldoende vervangende vliegroutes in de directe omgeving, waarmee lichtverstoring niet ontheffing plichtig is. De resultaten van het nader onderzoek naar vleermuizen zijn weergegeven in tabel 5.2.

Plangebied	Periode	Aantal verblijfplaatsen
Buorren 27 Rottevalle	Paartijd	Geen
Buorren 27 Rottevalle	Kraamtijd	Geen

Tabel 5.2 Resultaten van het nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied

- In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Er hoeft voor deze soortgroep geen ontheffing te worden aangevraagd.

6. BRONNEN EN LITERATUUR

Alterra (2015). Synbiosis kaartenmachine Natura 2000 | Beschermde gebieden. Via: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek.aspx>

Boer, E.P. de et al. Libellenrijk Fryslan (2014). Mei ljochtsjende wjukken oer it wetter. Bureau Faunax, Gorredijk.

FLORON (2015) Verspreidingsatlas planten. Via <http://www.verspreidingsatlas.nl/planten>

Korsten, E. en Regelink, J.R. (2010). Herkennen van potentiële vleermuiswaarden in het kader van quickscans en ander ecologisch vooronderzoek. Zoogdiervereniging rapport 2010.44. Zoogdiervereniging, Nijmegen

Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur. *Vleermuisprotocol 2013*, 27 maart 2013. www.gegevensautoriteitnatuur.nl en www.netwerkgroenebureaus.nl

RAVON (2009). Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën. In opdracht van het ministerie van LNV, Gegevensautoriteit Natuur.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2014). Soortenstandaards (huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis). Ministerie van Economische Zaken.

www.verspreidingsatlas.nl/planten

BIJLAGE I DE FLORA- EN FAUNAWET

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is de soortbescherming vastgelegd. Hiermee is ook de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. De volgende wetsartikelen- en bepalingen uit deze wet zijn, in het onderhavige geval, relevant:

Algemene zorgplicht

De zorgplicht (artikel 2) houdt in dat eenieder dient te voorkomen dat zijn of haar handelen nadelige gevolgen heeft voor alle in het wild levende planten en dieren. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden. De zorgplicht geldt altijd en overal, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Verbodsbepalingen

- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
 - Artikelen 9 tot en met 12 verbieden het doden, verontrusten, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren, dan wel het beschadigen, vernielen, uithalen of verstoren van hun nesten, holen of andere voortplantings-, vaste rust- of verblijfsplaatsen.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

Omgaan met beschermde soorten

Op 23 februari 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) omtrent artikel 75 van de Flora- en faunawet in van kracht geworden. Voor het verkrijgen van vrijstellingen. In de nieuwe opzet van de Flora- en faunawet zijn beschermde soorten onderverdeeld in **drie beschermingscategorieën** (Tabellen 1, 2 en 3). **Vogels** vallen hierbuiten en worden apart behandeld. Deze nieuwe indeling is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van de beschermde soorten in Nederland, waarbij ook beschermde soorten van de Europese Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het betreft de volgende beschermingscategorieën ingedeeld in drie tabellen:

1. Tabel 1: Licht beschermde soorten:	vrijstelling
2. Tabel 2: Middelzwaar beschermde soorten:	gedragscode of ontheffing
3. Tabel 3: Zwaar beschermde soorten:	ontheffing

Tabel 1-soorten: Dit betreft een aantal licht beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt wel de zorgplicht. Voor schade aan deze soorten geldt op voorhand een *vrijstelling*, mits bij ingrepen sprake is van bestendig beheer- en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen. Als dit niet het geval is, moet er alsnog een ontheffingsaanvraag worden gedaan, waarbij getoetst wordt volgens het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort' (de lichte toets).

Tabel 2 -soorten: Beschermde soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling wordt verleend, maar kan worden gewerkt volgens een door het Ministerie goedgekeurde *gedragscode*. De gedragscode moet vermelden hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfsplaatsen wordt voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. Er moet *aantoonbaar* volgens een goedgekeurde *gedragscode* worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd dienen te worden.

Als er nog geen gedragscode is of niet volgens een gedragscode gewerkt wordt, moet bij overtreding van de artikelen 8 - 12 van de Flora- en faunawet alsnog een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan dient plaats te vinden, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt alleen getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende

populaties. Als dit inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden. Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied noodzakelijk is. Daarnaast moet worden voldaan aan de zorgplicht

Tabel 3-soorten: Dit betreffen de meest zwaar beschermde soorten (waaronder soorten die vermeld zijn in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn). Een ontheffingsaanvraag voor eventuele schade aan deze soorten wordt getoetst via een zogenaamde 'uitgebreide toets'. Voor het verkrijgen van een *ontheffing* moet aan vier criteria worden voldaan:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang
- 2) er is geen alternatief voor de ingreep
- 3) de ingreep doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort
- 4) er wordt voldaan aan zorgvuldig handelen (zie paragraaf 'Zorgvuldig handelen' hieronder).

Vogels

Vogels zijn niet in één van deze tabellen opgenomen en worden in de opzet van de Flora- en faunawet apart behandeld. Voor vogels geldt tijdens het broedseizoen een algemene bescherming, waarbij het verboden is vogels en hun nesten in het broedseizoen te verstoren. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord, zijn verboden. In de praktijk betekent dit dat met name het broedseizoen ontzien dient te worden, aangezien juist in deze periode sprake zal zijn van verontrusting, doden of verstoren van nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden, zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn.

Naast de bescherming tijdens het broedseizoen, is in 2009 voor vogels een aangepaste lijst opgesteld met vogelsoorten waarvan de nestplaatsen jaarrond beschermd zijn. Dit betreft vogelsoorten die de nestplaats jaarrond gebruiken of soorten die jaarlijks terugkeren naar hetzelfde nest. De lijst met vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaatsen bestaat uit vijf categorieën:

- 1) Nesten die, behalve tijdens het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats
- 2) Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar
- 3) Nesten van vogels, zijnde niet koloniebroeders, die elke broedseizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar
- 4) Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet tot nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.
- 5) Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving ervan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. De soorten uit categorie zijn niet onder alle omstandigheden jaarrond beschermd, maar vragen wel extra onderzoek. Middels een omgevingscheck zal voor deze soorten onderzocht moeten worden of voldoende alternatieve nestgelegenheid beschikbaar is. Ook kan sprake zijn van zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden die nesten van vogelsoorten uit deze categorie wel jaarrond beschermd maken.

Een ontheffingsaanvraag voor vogels wordt getoetst middels een 'uitgebreide' toets.

Zorgvuldig handelen

Zorgvuldig handelen (artikelen 2b, 2c, 2d en 16 c AMvB) is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd en gaat een stapje verder dan de zorgplicht. Niet zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een inspanning om te overzien wat

de beoogde ingreep voor gevolgen kan hebben. Een initiatiefnemer moet altijd vooraf inventariseren welke beschermde (niet vrijgestelde) soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep wordt gepland. Ook moet de initiatiefnemer in redelijkheid op actieve wijze alles doen of juist laten om te voorkomen, of zoveel mogelijk beperken, dat de artikelen 8 – 12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. Een belangrijke eerste stap daartoe is bijvoorbeeld een juiste planning van de werkzaamheden, om te voorkomen dat dieren in de voortplantingstijd verstoord worden.